

Vergaderjaar 2016–2017

34 620 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2016 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2016 wijzigingen aan te brengen in:

- de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- de begrotingsstaat van het agentschap Dienst Uitvoering Onderwijs.

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Bussemaker

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1.	Leeswijzer	2
2.	Het beleid	3
2.1.	Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangstenmutaties	3
2.2.	Beleidsartikelen	5
2.3.	Niet beleidsartikelen	27
2.4.	Agentschap	30

1. Leeswijzer

Allereerst is de begrotingsstaat voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten voor de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opgenomen. Hierin wordt inzicht gegeven in de financiële wijzigingen die op (beleids)artikelniveau worden voorgesteld in de begroting voor het jaar 2016.

In paragraaf 2 «Het beleid» wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste begrotingsmutaties uit dit wetsvoorstel (paragraaf 2.1). Vervolgens wordt inzicht gegeven in de begrotingsmutaties op artikelniveau voor de beleidsartikelen en de niet-beleidsartikelen (paragraaf 2.2 en 2.3). Daarbij worden mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel toegelicht:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien er sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties, wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat er verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden (zoals het aangaan van garantieverplichtingen in het kader van schatkistbankieren) of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

Met ingang van deze 2de suppletoire begroting zijn twee wijzigingen doorgevoerd in de tabellen budgettaire gevolgen van beleid (in paragraaf 2.2 en 2.3):

- De mutaties 2de suppletoire begroting zijn uitgesplitst in mutaties die reeds in de Miljoenennota / ontwerpbegroting t+1 zijn gemeld en overige mutaties tweede suppletoire begroting.
- Daarnaast is een wijziging opgetreden in de presentatie van de garantieverplichtingen die voortkomen uit het schatkistbankieren. Vanaf nu wordt het saldo vermeld van de verleende en vervallen garantieverplichtingen. Voorheen werd hier alleen het bedrag vermeld van de verleende garanties. Door deze gewijzigde systematiek kunnen ook negatieve bedragen voorkomen, hetgeen betekent dat er meer garantieverplichtingen zijn vervallen dan verleend. Deze nieuwe presentatie is een uitvloeisel van de ingebruikname van het financiële systeem SAP 3F en zorgt voor overeenstemming met de andere departementen die ook het systeem SAP 3F gebruiken (SZW, VWS en Financiën). De gewijzigde presentatie is verder niet van invloed op de hoogte van de garanties en is afgestemd met de Auditdienst Rijk.

2. Het beleid

2.1 Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangstenmutaties

In de tweede suppletoire begroting van OCW wordt een verdere uitwerking gegeven aan de besluiten van het kabinet over de Najaarsnota voor het begrotingshoofdstuk van OCW (VIII). Als gevolg hiervan wordt in de OCW-begroting in 2016 een uitgavenpeil van € 38,7 miljard geraamd. Het geraamde ontvangstenniveau is € 1,3 miljard.

In tabel 1 en 2 wordt de aansluiting getoond van respectievelijk de uitgaven en ontvangsten tussen de eerste suppletoire begroting 2016 en de tweede suppletoire begroting 2016. Een deel hiervan is al gepresenteerd in de Miljoenennota 2017 en de hiermee samenhangende OCW-begroting 2017.

Tabel 1. Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2016 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Uitgaven
Stand oorspronkelijk vastgesteld begroting 2016		36.863.389
Stand eerste suppletoire begroting 2016		38.380.842
Belangrijkste suppletoire mutaties:		
1) Autonome raming studiefinanciering	11	- 18.000
2) Mee- en tegenvallers	diverse	- 47.848
3) Meerjarige kasschuiven	diverse	176.748
4) Overlopende verplichtingen	diverse	- 3.671
5) Niet kaderrelevante mutaties	11	215.000
6) Overige mutaties	diverse	21.676
Stand 2^e suppletoire begroting 2016		38.724.747

Toelichting op de belangrijkste uitgavenmutaties:

1) Autonome raming studiefinanciering

De uitgaven aan de basisbeurs gift zijn neerwaarts bijgesteld. Met name bij het mbo laten de reeds bekende realisaties iets lagere uitgaven zien dan aanvankelijk geraamd. Ook zijn de uitgaven aan de aanvullende beurs gift naar beneden bijgesteld op basis van de reeds bekende realisatiecijfers.

2) Mee- en tegenvallers

Dit betreft het saldo van diverse mee- en tegenvallers. Zo is er sprake van een tegenvallers in het voortgezet onderwijs omdat de realisatie van het aantal leerlingen hoger is dan de raming (+ € 12,8 miljoen) en door de doorwerking van de instroom van nieuwkomers in het onderwijs (+ € 23,4 miljoen). Daartegenover staan meevallers in het primair onderwijs op de subsidies (- € 21,0 miljoen) en op de bekostiging omdat er tijdelijke regelingen zijn afgelopen die pas per 2017 worden verlengd (- € 14,0 miljoen). Ook is er sprake van onderuitputting op de regeling voortijdig schoolverlaten (- € 19,0 miljoen).

3) Meerjarige kasschuiven

De hoogte van de kasschuiven wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een kasschuif op de OV-kaart van € 200,0 miljoen van 2017 naar 2016. Dit bedrag wordt in 2016 vooruitbetaald aan de vervoerders. Daarnaast wordt er op het centrale apparaatsartikel een bedrag van € 16,9 miljoen in 2016 doorgeschoven naar de jaren 2017-2021. Hierbij wordt onder andere de

onverwachte teruggave van het OCW aandeel in de surplus op het Eigen Vermogen van FMHaaglanden en voormalig RGD doorverdeeld.

4) Overlopende verplichtingen

Op diverse artikelen zijn er verplichtingen die niet meer in 2016 tot uitgaven zullen leiden maar wel in 2017.

5) Niet kaderrelevante uitgaven

De niet-kaderrelevante uitgaven voor studiefinanciering zijn hoger dan geraamd. Dit is het gevolg van een toename in zowel het aantal studenten dat leent, als de gemiddeld geleende bedragen.

6) Overige mutaties

Het betreft overboekingen met andere departementen en desalderingen van uitgaven met ontvangsten.

Tabel 2. Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2016 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Ontvangsten
Stand oorspronkelijk vastgesteld begroting 2016		1.337.192
Stand 1e suppletoire begroting 2016		1.312.311
Belangrijkste suppletoire mutaties:		
1) Meerontvangsten	1	1.800
2) Autonome raming studiefinanciering	11	- 10.000
3) Rente studiefinanciering	11	- 3.000
4) Niet kaderrelevante mutaties	11	- 15.000
5) Overige mutaties	1,14,25	11.969
Stand 2e suppletoire begroting 2016		1.298.080

Toelichting op de belangrijkste ontvangstenmutaties:

1) Meerontvangsten

Dit betreft meerontvangsten als gevolg van de afhandeling van verschillende jaarrekeningen en subsidies in het primair onderwijs.

2) Autonome raming studiefinanciering

De post kortlopende vorderingen is naar beneden bijgesteld. Er is minder achterstallig lager recht en daardoor wordt ook minder ontvangen op kortlopende vorderingen.

3) Rente studiefinanciering

Uit de maandelijkse realisatiecijfers blijkt dat oud-studenten minder extra terugbetalingen doen. De ontvangen rente is daarom naar beneden bijgesteld.

4) Niet kaderrelevante mutaties

De niet-kaderrelevante ontvangsten voor studiefinanciering worden naar beneden bijgesteld. Dit betreft een bijstelling van de terugontvangen hoofdsom op studieleningen. In de reeds bekende maandelijkse realisaties is het bedrag aan extra ontvangsten (de ontvangsten buiten de normale termijnbedragen) iets lager dan geraamd.

5) Overige mutaties

Dit betreft desalderingen van uitgaven met ontvangsten.

2.2 Beleidsartikelen

Artikel 1. Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 1 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	9.957.395	9.983.831	291.884	- 51.558	10.224.157
Totale uitgaven	9.957.395	9.983.831	291.184	- 51.558	10.223.457
Waarvan juridisch verplicht	99,4%	%			99,9%
Bekostiging	9.413.102	9.440.095	292.902	- 30.900	9.702.097
• Hoofdbekostiging	9.261.007	9.288.000	282.658	- 37.200	9.533.458
– Bekostiging Primair Onderwijs	9.248.334	9.275.150	282.584	- 39.200	9.518.534
– Bekostiging Caribisch Nederland	12.673	12.850	74	2.000	14.924
• Prestatiebox	151.000	151.000	5.296		156.296
• Aanvullende bekostiging	1.095	1.095	4.948	6.300	12.343
– Conciërgeregeling	0	0			0
– Overig	1.095	1.095	4.948	6.300	12.343
Subsidies	119.427	124.231	- 3.037	- 23.813	97.381
– Regeling Onderwijsvoorziening jonggehandicapten	23.862	23.862	- 862		23.000
– Nederlands onderwijs buitenland	13.400	13.400	86		13.486
– Herstart en Op de Rails	0	0			0
– Basis voor Presteren (School aan Zet en Bèta Techniek)	7.080	8.884	- 242	- 1.400	7.242
– Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	10.000	10.000	130		10.130
– Overig	65.085	68.085	- 2.149	- 22.413	43.523
Opdrachten	11.413	9.915	156	- 6.673	3.398
Bijdragen aan agentschappen	25.082	25.082	1.076	- 172	25.986
– Dienst Uitvoering Onderwijs	25.082	25.082	1.076	- 172	25.986
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	15.698	22.734	387	10.000	33.121
– Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	5.371	20.371	387	10.000	30.758
– Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheid	7.964	0			0
– UWV	2.363	2.363			2.363
Bijdragen aan medeoverheden	361.750	361.750	- 300	0	361.450
– Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	261.750	261.750			261.750
– Convenant G37	95.000	95.000			95.000
– Ondersteuning niet G37	5.000	5.000	- 300		4.700
Bijdragen aan sociale fondsen	10.923	24	0	0	24
– Brede Scholen	10.923	24			24
Ontvangsten	1.661	16.661	0	11.800	28.461

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 240,3 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 262,0 miljoen verhoogd. De belangrijkste mutaties worden hieronder toegelicht.

- Dit betreft voor een groot deel de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling van het loonakkoord voor 2016 (waarvan de loonbijstelling € 258,5 miljoen bedraagt, en de prijsbijstelling € 9,1 miljoen). Voor de herstelopslag van het ABP is er eenmalig € 26,4 miljoen toegevoegd.
- Daarnaast zijn er middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van schone scholen,
- € 5,0 miljoen is hiervoor overgeboekt naar het Restauratiefonds. Vanwege dalende kosten voor onderwijs als gevolg van minder plaatsen in justitiële inrichtingen, is er € 7,2 miljoen teruggeboekt naar DJI. Voor het 1ste jaar maatwerk asiel zijn de juridische verplichtingen en de daarmee samenhangende betalingen (€ 5,0 miljoen) van 2016 doorgeschoven naar 2017. Doordat er onder andere tijdelijke regelingen zijn afgelopen die pas per 2017 worden verlengd is er een incidentele meevaller van € 20,0 miljoen op de bekostiging ontstaan.
- Tot slot zijn vanuit het budget voor opdrachten de beschikbare middelen voor de regeling procesbegeleiders krimp (€ 1,8 miljoen) en de regeling lerarenontwikkelfonds (€ 4,5 miljoen) toegevoegd aan de aanvullende bekostiging.

Daarnaast heeft er een interne overboeking vanuit het budget voor de hoofdbekostiging naar het budget voor de aanvullende bekostiging plaatsgevonden (€ 4,9 miljoen).

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 26,9 miljoen verlaagd. Dit betreft voor een groot deel (€ 21,0 miljoen) het incidenteel niet besteden van middelen uit het sectorakkoord (o.a. Lerarenbeurs en Goed worden goed blijven). Ook is voor een aantal kleine projecten de juridische verplichting en de daarmee samenhangende betaling (€ 2,0 miljoen) van 2016 doorgeschoven naar 2017. Tot slot hebben er enkele interne overboekingen (€ 3,1 miljoen) naar artikel 3 en 9 plaatsgevonden voor de lerarenbeurs en het Steunpunt Passend Onderwijs.

Opdrachten

- Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 6,5 miljoen verlaagd. Dit betreft voor een groot deel een overboeking naar de aanvullende bekostiging van de beschikbare middelen voor de regeling procesbegeleiders krimp (€ 1,8 miljoen) en de regeling lerarenontwikkelfonds (€ 4,5 miljoen).

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor de bijdrage aan ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 10,4 miljoen verhoogd. Dit betreft grotendeels middelen die zijn teruggevorderd bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten, en vervolgens zijn teruggestort aan het Participatiefonds (PF).

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 11,8 miljoen verhoogd. Dit betreft de terugvorderingen bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten aan het PF (€ 10,0 miljoen) en de meer ontvangsten bij het afhandelen van verschillende jaarrekeningen en subsidies (€ 1,8 miljoen).

Artikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 3 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	7.579.547	7.825.584	479.681	33.153	8.338.418
Waarvan garantieverplichtingen		3.324	29.800	6.332	39.456
Totale uitgaven	7.574.452	7.705.316	216.369	26.821	7.948.506
Waarvan juridisch verplicht	99,9%	99,9%			99,9%
Bekostiging	7.445.589	7.543.264	218.796	36.280	7.798.340
• Hoofdbekostiging	7.084.338	7.131.013	217.570	16.480	7.365.063
- Bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum	6.473.351	6.519.083	196.924	16.480	6.732.487
- Bekostiging lichte ondersteuning	598.566	598.566	18.496		617.062
- Bekostiging Caribisch Nederland	12.421	13.364	2.150		15.514
• Prestatiebox	201.295	201.295	0	0	201.295
- Regeling prestatiebox voortgezet onderwijs	201.295	201.295	0		201.295
• Aanvullende bekostiging	159.956	210.956	1.226	19.800	231.982
- Regeling IGVO (Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs)	3.200	3.200	340		3.540
- Regeling leerplusarrangement, nieuwkomers en eerste opvang vreemdelingen	78.020	129.020	886	23.400	153.306
- Regeling bekostiging kenniscentra voor leerwerktrajecten vmbo	250	250	0		250
- Regeling functiemix VO Randstadregio's	61.386	61.386	0		61.386
- Resultaatafhankelijke bekostiging vroegtijdig schoolverlaters VO	17.100	17.100	0	- 3.600	13.500
Subsidies	54.590	59.234	- 1.140	- 1.533	56.561
- Stichting Kennisnet (basissubsidie) PO, VO, BE	12.000	12.000	0		12.000
- ICT-projecten	0	0	2.513	259	2.772
- Beter presteren (Scholen aan Zet en Platform Beta en Techniek)	3.000	1.196	- 82		1.114
- Onderwijs Bewijs	474	474	0		474
- Pilots zomerscholen	9.000	9.000	- 105		8.895
- Overige projecten	30.116	36.564	- 3.466	- 1.792	31.306
Opdrachten	1.788	1.894	- 119	30	1.805
- In- en uitbesteding	1.788	1.894	- 119	30	1.805
Bijdragen aan agentschappen	27.241	29.664	773	- 201	30.236
- Dienst Uitvoering Onderwijs	27.241	29.664	773	- 201	30.236
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	45.006	60.022	1.057	245	61.324

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- ZBO: College voor Toetsen en Examens	5.084	9.134	- 442	2.245	10.937
- SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen PO/VO/BVE (incl. examens)	39.922	50.888	1.499	- 2.000	50.387
Bijdragen aan medeoverheden	0	11.000	- 3.000	- 8.000	0
- Uitwerkingsakkoord VNG	0	11.000	- 3.000	- 8.000	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	238	238	2	0	240
- GRAZ (ECML) en PISA	238	238	2	0	240
Ontvangsten	4.661	10.213	0	0	10.213

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 527,5 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 284,3 miljoen) wordt veroorzaakt door enerzijds het verschil als gevolg van het in 2016 verplichten van een deel van de uitgavenmutaties voor 2017 (€ 248,2 miljoen) en anderzijds het saldo van de in 2016 verleende en vervallen garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen (€ 36,1 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 255,1 miljoen verhoogd. De belangrijkste mutaties hebben betrekking op:

- Dit betreft voor een groot deel de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling van het loonakkoord voor 2016 (waarvan de loonbijstelling € 209,4 miljoen bedraagt en de prijsbijstelling € 7,9 miljoen). Voor de herstelopslag van het ABP is er eenmalig € 19,5 miljoen toegevoegd.
- Een verhoging met € 12,8 miljoen omdat de realisatie van het aantal leerlingen hoger is dan de raming.
- Een verhoging van € 23,4 miljoen als gevolg van de doorwerking van de hogere instroom van nieuwkomers.
- Als gevolg van een gewijzigd kasritme in de regeling resultaatafhankelijke bekostiging vroegtijdig schoolverlaters VO zijn er in 2016 minder uitgaven (€ 3,6 miljoen).

Subsidies

Het budget wordt per saldo met € 2,7 miljoen verlaagd. De verlaging is het gevolg van de volgende mutaties:

- Een interne overboeking van € 2,5 miljoen van overige projecten naar ICT-projecten in verband met de inzichtelijkheid.

- Een kasschuif van 2016 naar 2017 ad € 2,1 miljoen in verband met een meerjarige subsidie aan de VO-raad ten behoeve van projecten Onderwijs & ICT en Professionalisering.
- Een verlaging van per saldo € 0,6 miljoen in verband met diverse overboekingen van en naar andere beleidsterreinen en departementen.

Opdrachten

Het budget wordt per saldo met € 0,1 miljoen verlaagd in verband met overboekingen van en naar andere beleidsterreinen.

Bijdragen aan agentschappen

Het budget wordt per saldo met € 0,6 miljoen verhoogd, voornamelijk als gevolg van de uitdeling van de loon- en prijsbijstelling.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Het budget voor ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 1,3 miljoen verhoogd als gevolg van de volgende mutaties:

- Uitdeling van de loon- en prijsbijstelling (€ 0,7 miljoen).
- Bijdragen van andere beleidsterreinen voor het CvTE (€ 2,4 miljoen). De financiering van deze tijdelijke projecten verloopt namelijk via het beleidsterrein van voortgezet onderwijs.
- Een verlaging van per saldo € 1,8 miljoen in verband met diverse overboekingen.

Bijdragen aan medeoverheden

Het als gevolg van het uitwerkingsakkoord VNG beschikbaar gekomen budget ad € 11 miljoen wordt overgeboekt naar BZK.

Artikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 4 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	4.026.058	4.021.035	202.511	183.838	4.407.384
Waarvan garantieverplichtingen		4.840	972	- 25.872	- 20.060
Totale uitgaven	4.064.713	4.049.744	87.538	- 16.067	4.121.215
Waarvan juridisch verplicht		99,9%			99,9%
Bekostiging	3.618.097	3.622.005	97.788	- 19.097	3.700.696
• Hoofdbekostiging	3.173.954	3.178.120	87.871	11.700	3.277.691
- Bekostiging roc's/overige regelingen	3.107.548	3.111.718	83.954	13.722	3.209.394
- Bekostiging kbb's	0	0	0	0	0
- Bekostiging Caribisch Nederland	6.872	6.868	2.261	- 2.022	7.107
- Bekostiging vavo	59.534	59.534	1.656	0	61.190
• Kwaliteitsafspraken	319.900	319.900	8.800	- 32.300	296.400
- Investeringsbudget	184.000	184.000	5.100	- 9.200	179.900
- Resultaatsafhankelijk budget	135.900	135.900	3.700	- 23.100	116.500
• Aanvullende bekostiging	124.243	123.985	1.117	1.503	126.605
- Schoolmaatschappelijk werk in het mbo	15.000	15.000	0	0	15.000
- Regionaal Investeringsfonds	18.410	18.152	0	- 2.348	15.804
- Salarismix Randstadregio's	41.283	41.283	1.117	- 1.117	41.283
- Plusvoorzieningen overbelaste jongeren	30.400	30.400	0	0	30.400

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Programmagelden regio's	19.150	19.150	0	0	19.150
- Tegemoetkoming schoolkosten mbo	0	0	0	4.968	4.968
- Convenanten met RMC-regio's	0	0	0	0	0
- Taal en Rekenen	0	0	0	0	0
- Leerlinggebonden financiering (LGF)	0	0	0	0	0
- School-ex 2.0	0	0	0	0	0
- Aanvullende vergoeding experimenten vmbo-mbo 2	0	0	0	0	0
Subsidies	252.140	246.209	26.497	- 13.234	259.472
- Subsidieregeling praktijkleren	206.500	196.500	0	0	196.500
- Actieplan Laaggeletterdheid/Tel mee met taal	11.300	10.750	0	658	11.408
- Pilots laaggeletterdheid	0	0	0	0	0
- Loopbaanorientatie	1.300	1.300	0	- 500	800
- ROC Leiden	20.000	20.000	12.458	0	32.458
- Sectorplan mbo-hbo techniek	1.800	1.765	- 1.683	0	82
- Netwerkscholen	0	0	0	0	0
- Overige projecten	11.240	15.894	15.722	- 13.392	18.224
Opdrachten	2.311	3.471	323	8.459	12.253
- In- en uitbesteding	2.311	3.471	323	- 241	3.553
- Caribisch Nederland	0	0	0	8.700	8.700
Bijdragen aan agentschappen	19.699	26.767	2.985	- 247	29.505
- Dienst Uitvoering Onderwijs	17.199	24.267	2.985	- 247	27.005
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	2.500	2.500	0	0	2.500
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	63.251	51.765	- 47.285	- 221	4.259
- College voor Examens	4.365	315	0	- 245	70
- Wet SLOA	9.588	327	- 122	0	205
- SBB	49.298	51.123	- 47.163	24	3.984
Bijdragen aan medeoverheden	109.215	99.527	7.230	8.273	115.030
- RMC's	32.550	32.550	800	0	33.350
- Educatie	56.234	56.234	1.556	0	57.790
- Caribisch Nederland	20.431	10.743	4.874	- 13.577	2.040
- Regionaal Programma	0	0	0	21.850	21.850
Bijdragen aan sociale fondsen	0	0	0	0	0
- Participatiebudget	0	0	0	0	0
Ontvangsten	3.000	3.000	0	0	3.000

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 386,9 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt met name veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het in 2016 verplichten van het investeringsbudget 2016 en het investeringsbudget 2017 (€ 183,6 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 79,1 miljoen verhoogd. Deze verhoging wordt met name verklaard door de volgende mutaties:
 - De bekostiging voor roc's/overige regelingen wordt opgehoogd met 97,7 miljoen. Dit wordt voor een bedrag van € 93,6 miljoen veroorzaakt door de toevoeging van de loon- en prijsbijstelling tranche 2016 en de eenmalige herstelopslag vanwege het loonruimte-overeenkomst voor 2015.
 - Het resultaatafhankelijke deel van de Kwaliteitsafspraken wordt met € 23,1 miljoen verlaagd. Dit komt voor € 19 miljoen door een verwachte meevaller op de regeling voortijdig schoolverlaten (VSV). Doordat sommige instellingen gedeeltelijk niet de VSV-norm van dit jaar hebben gehaald, blijft er in 2016 geld over op deze regeling.
 - Aan de aanvullende bekostiging is een nieuw instrument toegevoegd voor de tegemoetkoming schoolkosten mbo. Hiervoor wordt in 2016 € 5 miljoen verstrekt aan de mbo-instellingen.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 13,3 miljoen verhoogd. Deze verhoging wordt met name verklaard doordat dit jaar € 32,5 miljoen verstrekt zal worden in het kader van de problematiek rondom ROC Leiden. Eerder was de verwachting dat dit jaar € 20 miljoen verstrekt zou worden.

Oprachten

- Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 8,5 miljoen verhoogd. Dit kan grotendeels verklaard worden door een overboeking van € 8,7 miljoen van het instrument bijdragen aan medeoverheden. Naar verwachting zal er ten behoeve van Caribisch Nederland voor dit bedrag aan opdrachten gerealiseerd worden.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor zbo's/rwt's wordt per saldo met € 47,5 miljoen verlaagd. Dit wordt met name verklaard doordat het budget voor SBB met 47,1 miljoen is verlaagd. Vanwege het opheffen van de kenniscentra en de samenvoeging tot de SBB is er bij SBB in 2016 een incidentele besparingswinst.

Bijdragen aan medeoverheden

- Het budget voor de bijdrage aan medeoverheden wordt per saldo met € 15,5 miljoen verhoogd. Dit wordt met name verklaard door de volgende mutaties:
 - Het verlagen van de beschikbare middelen voor Caribisch Nederland met € 8,7 miljoen wordt met name verklaard doordat de opdrachten voor Caribisch Nederland onder het instrument opdrachten gerealiseerd worden in plaats van onder het instrument bijdragen aan medeoverheden.

- De middelen voor het Regionaal Programma zullen in 2016 in plaats van 2017 uitbetaald worden. Hierdoor worden de uitgaven in 2016 met € 21,85 miljoen verhoogd en in 2017 verlaagd.

Artikel 6. Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 6 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	2.848.076	2.709.821	143.956	6.666	2.860.443
Waarvan garantieverplichtingen		9.000	7.500	45.708	62.208
Totale uitgaven	2.823.794	2.760.132	77.647	- 4.391	2.833.388
Waarvan juridisch verplicht		99,9%			%
Bekostiging	2.770.700	2.706.190	72.280	- 4.660	2.773.810
• Hoofdbekostiging	2.585.882	2.521.372	67.430	- 4.384	2.584.418
- Onderwijsdeel hbo	2.496.001	2.442.340	65.664	- 4.281	2.503.723
- Deel ontwerp en ontwikkeling	69.202	69.202	1.816	- 103	70.915
- Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)	19.195	8.346	- 50	0	8.296
- Bekostiging experimenten open bestel	0	0	0	0	0
- Bekostiging postinitiële masteropleidingen hbo	1.484	1.484	0	0	1.484
• Prestatiebox	184.818	184.818	4.850	- 276	189.392
- Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	184.818	184.818	4.850	- 276	189.392
Subsidies	3.044	3.375	2.221	274	5.870
- Regeling stimulering Bèta/techniek	2.524	2.524	1.765	0	4.289
- Overig	520	851	456	274	1.581
Opdrachten	0	0	0	0	0
- Uitbesteding	0	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	15.195	15.195	2.276	- 5	17.466
- Dienst Uitvoering Onderwijs	15.195	15.195	2.276	- 5	17.466
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	34.855	35.372	870	0	36.242
- NWO (Praktijkgericht onderzoek hbo)	28.510	28.773	704	0	29.477
- NWO (Promotiebeurs voor leraren)	2.869	2.869	80	0	2.949
- Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	3.476	3.730	86	0	3.816
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0
- Stichting Studiekeuze 123	0	0	0	0	0
Ontvangsten	1.213	1.476	0	0	1.476

In de kolom «Mutaties tweede supplettoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste supplettoire begroting 2016» weergegeven. Let op! Nieuw is de splitsing Mutaties Miljoenennota en Overig. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 150,6 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 77,4 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen die in 2016 zijn aangegaan of vervallen en waar OCW garant voor staat (€ 53,2 miljoen).
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van een aanpassing van de bekostiging in 2017 (€ 24,2 miljoen), overeenkomstig de bekostigingsregeling wordt de kasmutatie 2017 verplicht in 2016.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 67,6 miljoen verhoogd in verband met:

- de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2016, de meerjarige doorwerking loonruimte-overeenkomst en de herstelopslag pensioenpremie (€ 72,7 miljoen);
- een overheveling van middelen naar beleidsartikel 16 Onderzoek en Wetenschapsbeleid (– € 4,0 miljoen) voor wat betreft het aandeel van de hogescholen in de startimpuls aan de uitvoering van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA);
- diverse geringe mutaties (interne overboekingen) die het budget verlagen (– € 1,1 miljoen).

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 2,5 miljoen verhoogd in verband met:

- een overheveling van beleidsartikel 4 MBO (€ 1,8 miljoen) voor haar aandeel in de Regeling stimulering Bèta/techniek;
- diverse geringe mutaties (interne overboekingen) die het budget verhogen (€ 0,7 miljoen), met name ten behoeve van subsidies voor de uitvoering van de Lerarenagenda.

Artikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 7 (Tweede suppletore begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletore begroting (2)	Mutaties 2e suppletore begroting (3)		Stand 2e suppletore begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletore begroting	
Verplichtingen	4.142.227	4.259.974	227.797	- 112.150	4.375.621
Waarvan garantieverplichtingen				- 9.827	- 9.827
Totale uitgaven	4.160.209	4.212.627	122.503	- 6.684	4.328.446
Waarvan juridisch verplicht		99,96%			%
Bekostiging	4.131.818	4.183.326	121.653	- 6.864	4.298.115
• Hoofdbekostiging	3.990.020	4.041.528	118.268	- 6.564	4.153.232
– Onderwijsdeel wo	1.636.333	1.690.046	42.796	- 1.725	1.731.117
– Onderzoeksdeel wo	1.733.463	1.733.463	38.909	- 3.616	1.768.756
– Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek	618.019	618.019	36.563	- 1.223	653.359
– Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)	2.205	0	0	0	0
• Prestatiebox	141.798	141.798	3.385	- 300	144.883
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	141.798	141.798	3.385	- 300	144.883

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Subsidies	2.930	3.046	25	0	3.071
- Subsidieregeling Sirius programma	0	0	0	0	0
- Subsidieregeling Libertas Noodfonds	0	0	0	0	0
- 3TU's samenwerking	0	0	0	0	0
- Open en online onderwijs	1.000	1.000	0	0	1.000
- Overig	1.930	2.046	25	0	2.071
Opdrachten	1.667	2.461	250	180	2.891
- Uitbesteding	1.667	2.461	250	180	2.891
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0
- Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)	0	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	23.794	23.794	575	0	24.369
- Organisaties conform tabel 6.5	23.794	23.794	575	0	24.369
Ontvangsten	16	16	0	0	16

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven. Let op! Nieuw is de splitsing Mutaties Miljoenennota en Overig. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 115,6 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (– € 0,2 miljoen) betreft:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen die in 2016 zijn vervallen en waar OCW garant voor stond (– € 9,8 miljoen).
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van een aanpassing van de bekostiging in 2017 (€ 9,6 miljoen), overeenkomstig de bekostigingsregeling wordt de kasmutatie 2017 verplicht in 2016.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 114,8 miljoen verhoogd in verband met:

- de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2016, de meerjarige doorwerking loonruimte-overeenkomst en de herstelopslag pensioenpremie (€ 93,4 miljoen);
- toevoegingen vanuit het Ministerie van VWS (€ 28,2 miljoen) ten behoeve van de academische ziekenhuizen voor de incidentele herstelopslag ABP en de structurele compensatie level-playing-field pensioenen;
- een overheveling van middelen naar beleidsartikel 16 Onderzoek en Wetenschapsbeleid (– € 8,0 miljoen) voor wat betreft het aandeel van de universiteiten in de startimpuls aan de uitvoering van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA);

- diverse geringe mutaties (interne overboekingen) die het budget verhogen (€ 1,2 miljoen).

Artikel 8. Internationaal beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	12.327	12.543	173	507	13.223
Totale uitgaven	13.662	13.825	173	0	13.998
Waarvan juridisch verplicht		85%			85%
Subsidies	1.696	1.754	0	0	1.754
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	612	612			612
- Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	600	600			600
- Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	364	364			364
- Overige incidentele subsidies	120	178			178
Opdrachten	2.500	2.477	0	0	2.477
- Beleidsonderzoek en benchmarking	100	100			100
- Incidentele Internationale activiteiten	86	63			63
- EU-voorzitterschap	2.314	2.314			2.314
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	9.016	9.144	173	0	9.317
- OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	135	135			135
- EP-Nuffic	3.485	3.485	81		3.566
- Nederlandse Taalunie	2.795	2.795	64		2.859
- Europa College Brugge	30	30			30
- Unesco	20	20			20
- OESO CERI	76	76			76
- Fulbright Center	368	368			368
- DCICC Cultural Contact Point	90	90			90
- Stichting Ons Erfdeel	185	185			185
- Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training	1.782	1.910	53		1.963
- Programma's Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	0	0			0
- Incidentele EU-programma's en activiteiten	50	50	- 25		25
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	450	450	0	0	450
- Vlaams-Nederlands Huis DeBuren (Hoofdstuk V BuZa)	450	450			450
Ontvangsten	99	99			99

Artikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 9 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	250.915	238.828	- 5.151	- 45.062	188.615
Totale uitgaven	250.915	239.431	- 8.832	- 14.693	215.906
Waarvan juridisch verplicht		93,0%			%
Bekostiging	28.460	24.603	3.013	0	27.616
• Hoofdbekostiging	0	0	3.013	0	3.013
- Beloning LeerKracht lumpsum po/vo/bve	0	0	3.013		3.013

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
• Prestatiebox	0	0	0	0	0
– Professionalisering po/vo/bve	0	0			0
• Aanvullende bekostiging	28.460	24.603	0	0	24.603
– Functiemix VO Randstadregio's	0	0			0
– Salarismix MBO Randstadregio's	0	0			0
– Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen	28.460	24.603			24.603
– G.O.- en vakbondsfaciliteiten po	0	0			0
Subsidies	201.918	193.953	- 3.697	- 14.276	175.980
– Lerarenbeurs/zij-instroom	131.883	117.633	2.000	- 3.000	116.633
– Impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo	34.511	32.147	- 5.697	- 3.136	23.314
– Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen	17.100	17.037			17.037
– Verankering academische opleidingsschool	1.262	1.590			1.590
– Innovatieimpuls Onderwijs	0	0			0
– Arbeidsmarkt-/kennisactiviteiten po	0	0			0
– Onderwijscoöperatie	2.945	2.945			2.945
– Open Universiteit (LOOK)	0	0			0
– Promotiebeurs voor leraren	6.750	6.750			6.750
– Projecten professionalisering	1.900	4.500		- 3.740	760
– Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek	1.000	5.400		- 4.400	1.000
– Caribisch Nederland	0	0			0
– Overige projecten	4.567	5.951			5.951
Opdrachten	14.819	15.094	- 8.253	- 417	6.424
– Onderzoek, ramingen en communicatie	3.719	4.049	147		4.196
– Leraren- en schoolleiders	11.100	11.045	- 8.400	- 417	2.228
Bijdragen aan agentschappen	5.718	5.781	105	0	5.886
– Dienst Uitvoering Onderwijs	5.718	5.781	105		5.886
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0
– Stichting Vervangingsfonds/Bedrijfs-gezondheid					0
Ontvangsten	6.000	6.000			6.000

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven. Let op! Nieuw is de splitsing Mutaties Miljoenennota en Overig. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 50,2 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 26,6 miljoen) wordt veroorzaakt doordat in 2015 en eerder verplichtingen zijn aangegaan, met name voor de regeling versterking samenwerking lerarenopleidingen in scholen en promotiebeurs, waarvan in de oorspronkelijke begroting was geraamd dat deze verplichtingen (deels) in 2016 zouden worden aangegaan. Dit gaat dus wel leiden tot uitgaven in 2016, terwijl de verplichting is geboekt in 2015 of eerder.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de opleidingsscholen wordt per saldo met € 3,0 miljoen verhoogd. Dit komt met name doordat de loon- en prijsbijstelling is uitgekeerd.

Subsidies

- Het budget voor de impuls te kort vakken wordt per saldo verlaagd met € 8,8 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door projecten die via de rijksbijdrage (artikel 6) worden bekostigd (€ 1,1 miljoen), door een kasschuif voor uitgaven die in 2017 en 2018 plaatsvinden (€ 5,3 miljoen) en doordat er onderuitputting verwacht wordt (€ 2,0 miljoen).
- Het budget van de projecten regionale arbeidsmarktproblematiek wordt met € 4,4 miljoen verlaagd omdat de projecten in 2016 ten einde lopen en er geen nieuwe verplichtingen op dit project zijn aangegaan.
- Een interne overboeking van projecten professionalisering naar opdrachten (€ 3,7 miljoen).

Opdrachten

- Het budget voor het lerarenregister wordt per saldo met € 8,6 miljoen verlaagd. Dit betreft met name de overboeking van programma naar artikel 95 Apparaatsuitgaven voor het lerarenregister (€ 7,0 miljoen), een overboeking van subsidies naar opdrachten (€ 3,7 miljoen) en een overboeking naar het CIBG (€ 5,3 miljoen) voor de ontwikkeling van het register.

Artikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 11 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	4.953.609	5.405.322	428.747	- 4.013	5.830.056
Totale uitgaven	4.953.609	5.405.322	428.747	- 4.013	5.830.056
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Inkomensoverdracht	2.730.556	3.018.018	215.526	- 28.000	3.205.544
• Basisbeurs	959.045	986.241	5.738	17.000	1.008.979
- Gift (R)	1.088.140	1.092.029	676	- 3.000	1.089.705
- Prestatiebeurs (NR)	- 129.095	- 105.788	5.062	20.000	- 80.726
• Aanvullende beurs	768.533	797.819	4.871	- 30.000	772.690
- Gift (R)	620.752	615.471	2.009	- 15.000	602.480
- Prestatiebeurs (NR)	147.781	182.348	2.862	- 15.000	170.210
• Reisvoorziening	1.022.667	1.225.265	204.917	- 5.000	1.425.182
- Bijdrage aan vervoersbedrijven (R)	1.204.730	1.406.218	204.917	- 5.000	1.606.135
- Gift (R)	629.544	644.051	0	0	644.051
- Prestatiebeurs (R)	- 811.606	- 825.003	0	0	- 825.003
• Overige uitgaven	- 19.689	8.693	0	- 10.000	- 1.307
- Overige uitgaven relevant (R)	128.913	105.052	0	5.000	110.052
- Caribisch Nederland	2.129	3.013	0	0	3.013

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Overige uitgaven niet-relevant (NR)	- 150.731	- 99.372	0	- 15.000	- 114.372
Leningen	2.114.614	2.263.393	210.603	25.000	2.498.996
- Rentedragende lening (NR)	1.910.571	2.026.917	209.399	0	2.236.316
- Collegegeldkrediet (NR)	204.043	236.476	1.204	25.000	262.680
Bijdragen aan Agentschappen	108.439	123.911	2.618	- 1.013	125.516
- Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	108.439	123.911	2.618	- 1.013	125.516
Ontvangsten	869.711	814.803	0	- 28.000	786.803
- Ontvangen rente en relevante hoofdsom (R)	199.619	133.625	0	- 3.000	130.625
- Kortlopende vorderingen (R)	96.624	93.003	0	- 10.000	83.003
- Terugontvangen hoofdsom (NR)	573.468	588.175	0	- 15.000	573.175

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

- De post basisbeurs gift wordt per saldo met € 2,3 miljoen verlaagd. Uit realisatiegegevens van DUO tot en met augustus 2016 blijkt dat de uitgaven iets lager zijn dan geraamd. Dit is voornamelijk het geval bij de BOL. Dit heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van € 3,0 miljoen. Daarnaast is het budget met € 0,7 miljoen opgehoogd vanwege de aanpassing aan het prijspeil van 2016.
- De uitgaven aan de basisbeurs prestatiebeurs worden per saldo met € 25,1 miljoen verhoogd. Uit realisatiegegevens van DUO tot en met augustus 2016 blijkt dat de niet-relevante uitgaven aan de basisbeurs iets hoger waren dan geraamd. Dit zijn uitgaven aan studenten die al studeerden voordat het studievoorschot is ingevoerd. In verband hiermee is deze post met € 20,0 miljoen opgehoogd. Daarnaast is het budget met € 5,1 miljoen opgehoogd vanwege de aanpassing aan het prijspeil van 2016.
- De post aanvullende beurs gift is per saldo met € 13,0 miljoen verlaagd. Het betreft een bijstelling van € 15,0 miljoen als gevolg van lagere realisaties dan geraamd. De lagere uitgaven vinden met name plaats bij de studenten hoger onderwijs waarbij de eerste vijf maanden aanvullende beurs als gift wordt betaald, in tegenstelling tot de maanden daarna. De ophoging van € 2,0 miljoen is het gevolg van de aanpassing aan het prijspeil.
- De uitgaven aan de aanvullende beurs prestatiebeurs zijn per saldo met € 12,1 miljoen naar beneden bijgesteld. Voor € 15,0 miljoen is dit het gevolg van lager dan verwachte realisaties. Daarnaast is dit niet-relevante budget met € 2,9 miljoen opgehoogd vanwege de aanpassing aan het prijspeil.
- De bijdrage aan vervoersbedrijven als gevolg van het studentenreis-product is per saldo met € 199,9 miljoen verhoogd. Hiervan betreft € 200,0 miljoen een kasschuif: dit bedrag wordt in 2016 betaald aan de

vervoerders, in plaats van 2017. Tevens is het budget met € 4,9 miljoen verhoogd als gevolg van de aanpassing aan het prijspeil en voor € 5,0 miljoen verlaagd als gevolg van de reeds bekende realisaties in het huidige jaar.

- De overige relevante uitgaven zijn met € 5,0 miljoen verhoogd als gevolg van de maandelijkse realisaties. Deze post behelst onder andere kwijtscheldingen en mutaties van kortlopende naar langlopende vorderingen.
- De niet-relevante overige uitgaven zijn met € 15,0 miljoen naar beneden bijgesteld. Deze post geeft uitdrukking aan eerder toegekende niet-relevante bedragen die niet in gift worden omgezet, maar worden kwijtgescholden of worden omgezet in een lening. De reeds bekende maandelijkse realisaties in 2016 geven aanleiding de uitgaven op deze post te verlagen.

Leningen

- De geraamde uitgaven aan rentedragende leningen worden per saldo met € 209,4 miljoen verhoogd. Voor € 200,0 miljoen is dat het gevolg van een toename in zowel de aantallen leners als de gemiddeld geleende bedragen. De overige bijstelling van € 9,4 miljoen is het gevolg van aanpassing aan het prijspeil van 2016.
- De niet-relevante uitgaven aan het collegegeldkrediet zijn met € 26,2 miljoen verhoogd. Dit is het gevolg van vooral een hoger aantal lenende studenten. Voor € 1,2 miljoen hiervan betreft het een aanpassing aan het prijspeil.

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor DUO wordt per saldo met € 1,7 miljoen verhoogd. Hiervan is een verhoging van € 2,4 miljoen het gevolg van de loon- en prijsbijstelling. De verlaging van € 0,7 miljoen bestaat uit diverse mutaties waarvan de grootste een huurverlaging is van € 0,8 miljoen.

Ontvangsten

- De post ontvangen rente en relevante hoofdsom wordt met € 3,0 miljoen naar beneden bijgesteld op grond van de reeds bekende maandelijkse realisaties.
- De ontvangsten op kortlopende vorderingen worden met € 10,0 miljoen naar beneden bijgesteld op grond van de reeds bekende maandelijkse realisaties.
- De post terugontvangen hoofdsom is met € 15,0 miljoen naar beneden bijgesteld. In de reeds bekende maandelijkse realisaties is het bedrag aan extra ontvangsten (de ontvangsten buiten de normale termijnbedragen) iets lager dan geraamd.

Artikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 12 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	88.307	88.174	717	- 115	88.776

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Totale uitgaven	88.307	88.174	717	- 115	88.776
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Inkomensoverdracht	71.686	71.644	417	0	72.061
• TS 17-	500	500	0	0	500
– Minderjarige deelnemers bol (R)	500	500	0	0	500
• TS 18+	5.900	5.506	0	0	5.506
– Tegemoetkoming lerarenopleiding (tlo) (R)	3.955	3.634	0	0	3.634
– Deeltijd vo (R)	1.945	1.872	0	0	1.872
• VO 18+	65.286	65.638	417	0	66.055
– Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	5.678	5.788	0	0	5.788
– Meerderjarige scholieren vo (R)	53.694	54.238	417	0	54.655
– Meerderjarige scholieren vso (R)	4.966	4.731	0	0	4.731
– STOEB/ALR (NR)	948	881	0	0	881
Bijdragen aan agentschappen	16.621	16.530	300	- 115	16.715
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	16.621	16.530	300	- 115	16.715
Ontvangsten	3.034	3.030	0	0	3.030
– TS 17- (R)	22	41	0	0	41
– TS 18+ (R)	96	75	0	0	75
– VO 18+ (R)	2.916	2.914	0	0	2.914

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven. Let op! Nieuw is de splitsing Mutaties Miljoenennota en Overig. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

- Het budget voor meerderjarige scholieren in het voortgezet onderwijs wordt met € 0,4 miljoen verhoogd.

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor DUO wordt per saldo met € 0,2 miljoen verhoogd.

Artikel 13. Lesgelden

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 13 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	7.071	7.058	127	- 49	7.136
Totale uitgaven	7.071	7.058	127	- 49	7.136

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Bijdragen aan agentschappen	7.071	7.058	127	- 49	7.136
- Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	7.071	7.058	127	- 49	7.136
Ontvangsten	249.135	249.351	0	0	249.351

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor DUO wordt per saldo met € 0,1 miljoen verhoogd.

Artikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 14 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	2.783.796	2.814.654	9.823	- 87.961	2.736.516
Waarvan garantieverplichtingen		653.100		21.055	674.155
Totale uitgaven	757.563	788.682	9.823	- 313	798.192
Waarvan juridisch verplicht		%			%
Bekostiging	651.718	591.848	8.725	- 1.001	599.572
- Culturele basisinfrastructuur	510.334	469.673	8.445	70	478.188
- Vierjaarlijkse instellingen	357.643	316.595	7.195	70	323.860
- Vierjaarlijkse fondsen	152.691	153.078	1.250	0	154.328
- Monumentenzorg	83.011	72.070	704	2.954	75.728
- Archieven incl. Regionale Historische Centra	25.011	25.011	1.155	200	26.366
- Investeringen huisvesting rijks gesubsidieerde musea	14.800	14.800	- 1.579	- 3.940	9.281
- Cultuureducatie met Kwaliteit	17.500	10.000	0		10.000
- Archeologie	1.062	294	0	- 285	9
Subsidies	58.998	61.285	221	- 3.490	58.016
- Verbreden inzet cultuur	9.470	9.470	4.601	- 100	13.971
- Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)	7.775	10.104	- 3.075	108	7.137
- Programma bibliotheekvernieuwing	1.248	48	- 48		0
- Programma leesbevordering	2.850	2.850	555	0	3.405
- Programma CRISP	0	0	0	0	0
- Programma erfgoed en ruimte	6.000	3.292	- 252	- 1.055	1.985
- Programma ondernemerschap	1.737	1.737	- 109	0	1.628
- Specifiek cultuurbeleid	29.918	33.784	- 1.451	- 2.443	29.890
Opdrachten	4.202	92.892	- 9	4.286	97.169

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis	4.202	92.892	- 9	4.286	97.169
Bijdragen aan agentschappen	39.278	39.544	846	90	40.480
- Nationaal Archief	39.278	39.544	846	90	40.480
Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties	3.367	3.113	40	- 198	2.955
- Uitvoering internationale verdragen	2.366	2.090	40	- 198	1.932
- Uitvoering internationale contributies	941	963			963
- Europese samenwerking	60	60			60
Ontvangsten	494	494		1.760	2.254

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 78,1 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het aangaan van de verplichtingen voor de Basisinfrastructuur 2017–2020 en het afboeken van meerjarige verplichtingen met betrekking tot de erfgoedwet leidt per saldo tot een verlaging van € 179,7 miljoen.
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het meerjarig aangaan van de verplichtingen internationaal inclusief HGIS leidt tot een verhoging van € 24 miljoen.
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het meerjarig aangaan van de verplichtingen voor cultuureducatie met kwaliteit en erfgoedmanifestaties leidt tot een verhoging van € 46,9 miljoen.
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van verstrekte garanties in verband met het aangaan van leningen voor Rijksmusea leidt tot een verhoging van € 21,1 miljoen.
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van de uitgavenmutaties miljoenennota en deze suppletoire wet leidt tot een verhoging van € 13,5 miljoen.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget wordt per saldo met € 7,7 miljoen verhoogd. Het betreft voornamelijk verhoging als gevolg van de loon en prijsbijstelling 2016.

Artikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 15 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	1.005.154	1.012.488	6.248	- 28.252	990.484
Totale uitgaven	1.005.485	1.012.819	6.248	40	1.019.107
Waarvan juridisch verplicht		%			%
Bekostiging	1.000.856	1.008.190	4.603	- 311	1.012.482
- Publieke Omroep (omroepinstellingen)	912.191	912.191	10.945	488	923.624
Landelijke publieke omroep	756.397	756.397	9.076		765.473
Regionale Omroep	155.794	155.794	1.869	488	158.151
Minderhedenprogrammering	0	0			0
- Beheertaken landelijke publieke omroep	61.383	61.383	3.411	0	64.794
Stichting Omroep Muziek	15.571	15.571	331		15.902
Uitzenden en uitzendgereedmaken	25.274	25.274	303		25.577
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)	20.538	20.538	2.777		23.315
- Dotaties, bijdragen publieke omroep	30.345	30.345	2.521	0	32.866
Stimuleringsfonds Nederlandse Mediaproducties	17.202	17.202	2.411		19.613
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	2.156	2.156			2.156
Filmfonds van de omroep en Telefilm (COBO)	7.969	7.969	95		8.064
Mediawijsheid Expertisecentrum (Bewust mediagebruik)	1.498	1.498			1.498
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON)	1.520	1.520	15		1.535
- Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve (AMR)	- 3.889	3.445	- 12.462	- 814	- 9.831
- Overige bekostiging media (uit rente AMR)	500	500	183	15	698
- Basisinfrastructuur Cultuur 2013-2016	326	326	5		331
Vierjaarlijkse instellingen	326	326	5		331
Subsidies	919	919	0	- 535	384
- Subsidies	919	919	0	- 535	384
Opdrachten	0	0	0	883	883
- Opdrachten	0	0	0	883	883
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	3.675	3.675	1.645	- 22	5.298
- Commissariaat voor de Media	3.675	3.675	1.645	- 22	5.298
Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties	35	35	0	25	60
- Uitvoering internationale contributies	35	35	0	25	60
Ontvangsten	197.500	206.500	0	0	206.500

In de kolom «Mutaties tweede supplettoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste supplettoire begroting 2016» weergegeven. Let op! Nieuw is de splitsing Mutaties Miljoenennota en Overig. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:
Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 22,0 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door:

- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van lager aan te gane verplichting in 2016 ten behoeve van 2017 als gevolg van taakstelling Rutte II (-/- € 34,0 miljoen);
- bijstelling van de verplichtingraming als gevolg van hoger aan te gane verplichting in 2016 ten behoeve van 2016 als gevolg van indexering van deze verplichtingen met de wettelijke prijsindex (€ 5,7 miljoen);
- de hieronder bij Uitgaven toegelichte kas-/verplichtingenmutaties (€ 6,3 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor Bekostiging wordt per saldo met € 4,3 miljoen verhoogd. De verhoging bestaat voornamelijk uit de ontvangsten prijsindex 2016 Media van € 6,1 miljoen (Dotatie Algemene Mediareserve). Daarnaast hebben er een aantal overboekingen plaatsgevonden naar andere instrumenten.

Verder vinden er binnen het instrument Bekostiging diverse overboekingen plaats tussen de verschillende werkbudgetten. De belangrijkste hiervan zijn:

- Een overboeking van het budget Dotatie Algemene Mediareserve naar andere werkbudgetten onder bekostiging van € 12 miljoen voor het uitbetalen van de wettelijke prijsindex 2016. Hiervan gaat € 9 miljoen naar de Landelijke Publieke Omroep.
- Een overboeking van € 2,5 miljoen van het budget Dotatie Algemene Mediareserve naar budget voor Beeld en Geluid. Als gevolg van hogere lasten voor digitale opslag, die voortkomen uit Beelden voor de Toekomst heeft Beeld en Geluid in 2016 een hogere vergoeding ontvangen.
- Een overboeking van € 2,2 miljoen van het budget Dotatie Algemene Mediareserve naar budget Mediafonds. Dit is bestemd voor de liquidatiekosten van het Mediafonds.

Artikel 16. Onderzoek en wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 16 (Tweede suppletore begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletore begroting (2)	Mutaties 2e suppletore begroting (3)		Stand 2e suppletore begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	overige mutaties 2e suppletore begroting	
Verplichtingen	934.735	980.627	41.124	16.624	1.038.375
Totale uitgaven	953.579	997.116	28.232	16.624	1.041.972
Waarvan juridisch verplicht		99,9%			100,00%
Bekostiging	836.922	882.600	20.760	20.252	923.612
• Hoofdbekostiging NWO-wet en WHW	590.395	632.456	18.828	18.342	669.626
- NWO	457.552	457.552	16.069	15.959	489.580
- KNAW	87.193	87.373	2.041	21	89.435
- KB	45.650	87.531	718	2.362	90.611
• Aanvullende bekostiging	246.527	250.144	1.932	1.910	253.986
- NWO Talentontwikkeling	161.409	161.409	0	0	161.409
- NWO STW	8.000	8.000	0	0	8.000
- NWO Grootschalige researchinfrastructuur	55.295	55.295	0	0	55.295
- Nationaal Regieorgaan onderwijsonderzoek	17.823	21.440	285	1.910	23.635
- Poolonderzoek	1500	1.500	1.647	0	3.147
- Kust- en zeeonderzoek	2500	2.500	0	0	2.500
Subsidies	27.783	25.481	1.537	- 3.626	23.392
• Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	18.100	18.100	112	27	18.239
- CPG	0	0	0	0	0
- Montesquieu Instituut	0	0	0	0	0
- NCB/Nationaal Herbarium	6.235	6.235	31	0	6.266
- BPRC	8.303	8.303	56	0	8.359
- NCWT/NEMO	3.343	3.343	23	27	3.393
- STT	219	219	2	0	221

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- NTU/INL	0	0	0	0	0
• Subsidieregeling St.AAP	1.028	1.028	4	0	1.032
• Kaderregeling subsidiëring projecten t.b.v. onderzoek en wetenschap	8.655	6.353	1.421	- 3.653	4.121
- Genomics	0	0			0
- Nationale coördinatie	5.905	3.603	1.421	- 3.653	1.371
- Bilaterale samenwerking	2.750	2.750	0	0	2.750
Opdrachten	300	300	150	0	450
- Uitbesteding	300	300	150	0	450
Bijdragen aan agentschappen	286	286	5	- 2	289
- Dienst Uitvoering Onderwijs	286	286	5	- 2	289
Bijdragen aan medeoverheden	488	649	175	0	824
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma	488	649	175	0	824
Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties	87.800	87.800	5.605	0	93.405
- EMBC	812	812	0	0	812
- EMBL	4.851	4.851	0	0	4.851
- ESA	31.065	31.065	0	0	31.065
- CERN	40.000	40.000	5.000	0	45.000
- ESO	8.500	8.500	605	0	9.105
- NTU/INL	2.572	2.572	0	0	2.572
Ontvangsten	101	101	0	0	101

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 57,7 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 12,9 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van een aanpassing van de bekostiging in 2017, overeenkomstig de bekostigingsregeling wordt de kasmutatie 2017 verplicht in 2016.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor bekostiging wordt per saldo met € 41,0 miljoen verhoogd in verband met:

- De doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2016 en de meerjarige doorwerking van de loonruimte-overeenkomst (€ 19,3 miljoen).
- Interne overboekingen ten behoeve van de Nationale Wetenschapsagenda-startimpuls (€ 15,0 miljoen).
- Interne overboekingen ten behoeve van het Nationaal Regieorgaan Onderwijs Onderzoek (€ 2,2 miljoen).
- Interne overboeking van Cultuur (artikel 14) ten behoeve van de Koninklijke Bibliotheek in verband met BTW compensatie WSOB (€ 1,9 miljoen)
- Interdepartementale overboekingen ten behoeve van het poolonderzoek (€ 1,7 miljoen).

- Diverse geringe mutaties (interne en interdepartementale-overboekingen) die het budget verhogen (€ 0,8 miljoen).

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 2,1 miljoen verlaagd in verband met diverse interne geringe overboekingen (€ 2,1 miljoen).

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

Het budget voor bijdragen aan (inter)nationale organisaties wordt per saldo met € 5,6 miljoen verhoogd in verband met:

- Een verhoging van € 5,0 miljoen van de contributie aan CERN als gevolg van het vrijgeven van de minimum wisselkoers door de Zwitserse nationale Bank in 2015.
- De door verdeling van de prijsbijstelling tranche 2016 (€ 0,6 miljoen).

Artikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 25 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	10.609	13.745	739	- 1.065	13.419
Totale uitgaven	13.474	13.595	- 195	- 1.556	11.844
Waarvan juridisch verplicht		72,5%			%
Bekostiging	4.153	4.198	0	0	4.198
Kennisinstructuur	4.153	4.198	0	0	4.198
- Vrouwenemancipatie	2.952	2.948			2.948
- LHBT	1.201	1.250			1.250
Subsidies	7.194	7.252	71	- 1.199	6.124
Subsidieregeling emancipatie 2011	7.194	7.252	71	- 1.199	6.124
- Vrouwenemancipatie	5.129	5.156	47	- 1.253	3.950
- LHBT	2.065	2.096	24	54	2.174
Opdrachten	1.021	1.185	- 188	191	1.188
- Vrouwenemancipatie	542	706	- 188	185	703
- LHBT	479	479		6	485
Bijdragen aan agentschappen	143	143	2	- 1	144
- Dienst Uitvoering Onderwijs	143	143	2	- 1	144
Bijdragen aan mede-overheden	923	627	- 80	- 547	0
Gemeentefonds BZK	923	627	- 80	- 547	0
- Vrouwenemancipatie	789	543	- 80	- 463	0
- LHBT	134	84		- 84	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	40	190	0	0	190
- LHBT	40	190			190
Ontvangsten	0	0	209		209

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2016» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 0,3 mln. verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door: Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het aangaan van verplichtingen in 2016 met kasjaren in 2017, 2018 en 2019.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Subsidies

Het budget voor 2016 wordt per saldo met € 1,1 miljoen verlaagd. Met ingang van 2017 treedt de nieuwe subsidieregeling Gender- en LHBTI-gelijkheid in werking. In plaats van bekostigen van de kennisinstututen wordt het vanaf 2018 financieren op basis van strategisch partnerschap. Er is nog geen zicht op de bedragen die met dit strategisch partnerschap aangevraagd gaan worden. Om voldoende financiële ruimte te hebben voor deze aanvragen zijn er nu geen grote meerjarige projectsubsidies aangegaan. Het gevolg hiervan is een meevaller van € 0,9 miljoen. Een verschuiving van € 0,2 miljoen is het gevolg van dat meer uitgaven op het instrument opdrachten.

Opdrachten

- Het budget voor 2016 is per saldo gelijk gebleven. Een bedrag van € 0,2 miljoen is overgeboekt naar VWS voor een bijdrage aan de werkzaamheden voor het Sociaal Cultureel en Planbureau. Een verschuiving van € 0,2 miljoen van het instrument subsidies naar het instrument opdrachten in verband met meer uitgaven op dit instrument.

Bijdragen aan medeoverheden

- Het budget voor 2016 wordt per saldo met € 0,6 miljoen verlaagd. € 0,4 miljoen is door gemeenten minder aangevraagd voor het organiseren van een bijeenkomst «kracht on tour». Naar het Ministerie van SZW is een bedrag van € 0,1 miljoen overgemaakt als bijdrage in de cultuurcampagne arbeid en zorg. De overige € 0,1 miljoen is een verschuiving tussen de instrumenten.

2.3 Niet beleidsartikelen

Artikel 91. Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 91 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	0	854.188	- 854.188	0	0
Uitgaven	0	854.188	- 854.188	0	0

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
• Loonbijstelling	0	782.354	- 782.354	0	0
• Prijsbijstelling	0	73.534	- 73.534	0	0
• Onvoorzien	0	- 1.700	1.700	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting» weergegeven. De mutaties tweede suppletoire begroting zijn uitgesplitst in mutaties die reeds in de Miljoenennota / ontwerpbegroting t+1 zijn gemeld en overige mutaties tweede suppletoire begroting.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Loonbijstelling

- De post loonbijstelling wordt per saldo met € 782,4 miljoen verlaagd. Dit betreft de doorverdeling van de loonbijstelling tranche 2016 (€ 477,5 miljoen), de meerjarige doorwerking van de loonruimte-overeenkomst publieke sector 2015–2016 (€ 232,2 miljoen) en een eenmalige extra loonbijstelling in 2016 voor het werkgeversdeel van de herstelopslag voor pensioenpremies (€ 72,7 miljoen). De verdeling over de begrotingsartikelen is reeds toegelicht in het algemeen deel van het verdiepingshoofdstuk uit de OCW-begroting 2017.

Prijsbijstelling

- De post prijsbijstelling wordt in totaal met € 73,5 miljoen verlaagd. Dit betreft voor € 55,0 miljoen de doorverdeling van de prijsbijstelling tranche 2016. De verdeling over de begrotingsartikelen is reeds toegelicht in het algemeen deel van het verdiepingshoofdstuk uit de OCW-begroting 2017. Voor € 18,5 miljoen betreft het prijsbijstelling tranche 2016 over de niet kaderrelevante uitgaven studiefinanciering.

Artikel 95. Apparaatskosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 95 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	239.161	248.982	- 1.088	- 10.498	237.396
Uitgaven	239.161	248.982	- 1.088	- 10.498	237.396

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Personele uitgaven	166.545	172.934	2.349	- 7.970	167.313
<i>Waarvan</i>					
- <i>eigen personeel</i>	155.495	161.194	2.349	- 7.970	155.573
- <i>externe inhuur</i>	7.846	8.536			8.536
- <i>overige personele uitgaven</i>	3.204	3.204			3.204
Materiële uitgaven	72.616	76.048	- 3.437	- 2.528	70.083
<i>Waarvan</i>					
- <i>ICT</i>	27.427	35.642	364	- 2.300	33.706
- <i>bijdrage aan SSO's</i>	28.404	22.610	590	2.157	25.357
- <i>overige materiële uitgaven</i>	16.785	17.796	- 4.391	- 2.385	11.020
Begrotingsreserve schatkistbankieren	0	0			0
Ontvangsten	567	567	0	0	567

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven wordt per saldo met € 5,6 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Diverse kasschuiven die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal € 17,6 miljoen;
 - Een budget neutrale kasschuif van totaal € 16,9 miljoen binnen het apparaatsartikel over de jaren heen, die gesplitst is in een deel Personeel (€ 11,2 miljoen) en een deel Materieel (€ 5,8 miljoen). Hierbij wordt onder andere de onverwachte teruggave van het OCW aandeel in de surplus op het Eigen Vermogen van FMHaaglanden en voormalig RGD doorverdeeld. Dit in het kader van het nu in kaart brengen van alle ICT-investeringen, zodat we daar volgend jaar een afgewogen beslissing over kunnen nemen. Als gevolg van verdere vertraging in de oplevering van de RWO, zal het zwaartepunt van de transitiekosten vallen in 2017 in plaats van 2016.
 - Een kasschuif ad € 5,7 miljoen ten behoeve van het programma Lerarenregister doordat het aannemen van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer vertraging heeft opgelopen.
 - Voorafgaand aan de formele beëindiging van het Programma Rekenschap is een deel van de medewerkers vertrokken. Hierdoor ontstaat in 2016 een vertraging en onderuitputting van € 0,3 miljoen. Deze middelen worden nu ingezet voor de afronding en borging van het Programma in 2017 middels externe inhuur.
- Toevoeging van de loonbijstelling van totaal € 5,2 miljoen;
 - Diverse interdepartementale overboekingen die hebben geleid tot een verlaging van € 0,4 miljoen;
 - Interne overboekingen die hebben geleid tot een verhoging van het budget met totaal € 7,2 miljoen. De belangrijkste hiervan is de overboeking van het programma artikel van de directie Leraren naar het apparaatskosten artikel ten behoeve van het programma Lerarenregister. Hiermee is per saldo € 7,2 miljoen toegevoegd;

Materiële uitgaven

Het budget voor materiële uitgaven wordt per saldo met € 6,0 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- diverse kasschuiven die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal € 7,5 miljoen. De belangrijkste hiervan zijn:
 - Een budget neutrale kasschuif van € 5,8 miljoen (zie hierboven).
 - Een kasschuif van 2017–2021 naar 2016 waarmee de extra kosten van de egalisatieschuld ad € 2,1 miljoen aan het RVB kan worden voldaan;
 - als gevolg van een vertraging in de oplevering van de nieuwe ICT-werkplek in 2016 wordt in totaal € 2,1 miljoen pas in 2017 uitgegeven;
 - Er ontstaat een forse tegenvaller met betrekking tot de herhuisvesting binnen de Hoftoren. Door diverse vertragingen heeft zowel het RVB als bij DGOO extra kosten gemaakt, die nu mogelijk op OCW worden verhaald. De tegenvaller bedraagt maximaal € 1,5 miljoen. Het hiervoor gereserveerde bedrag van € 1,5 miljoen wordt doorgeschoven naar 2017.
- Interne overboekingen en toevoeging van de prijsbijstelling hebben geleid tot een verhoging van het budget van totaal € 1,5 miljoen;

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget blijft ongewijzigd.

2.4 Agentschap

DIENST UITVOERING ONDERWIJS

In deze paragraaf is de tweede suppletoire begroting opgenomen van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden.

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap DUO Suppletoire begroting 2016 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	227.015	24.922	24.722	276.659
Omzet overige departementen	23.107	0	15.839	38.946
Omzet derden	10.745	0	- 4.978	5.767
Rentebaten		0	0	0
Vrijval Voorzieningen		0	0	0
Bijzondere baten		0	0	0
Totaal baten	260.867	24.922	35.583	321.372
Lasten				
Apparaatskosten	253.852	24.922	32.927	311.701
- Personele kosten	144.433	4.691	10.182	159.306
<i>Waarvan eigen personeel</i>	119.163	188	10.493	129.844
<i>Waarvan externe inhuur</i>	18.270	4.503	- 2.457	20.316
<i>Waarvan personeel overig</i>	7.000	0	2.146	9.146
- Materiële kosten	109.419	20.231	22.745	152.395
<i>Waarvan apparaat ICT</i>	20.000	0	1.000	21.000
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	12.500	0	- 900	11.600
Rentelasten	15	0	- 5	10
Afschrijvingskosten	7.000	0	536	7.536
- Materieel	7.000	0	536	7.536

Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>	5.500	0	1.086	6.586
– Immaterieel	0	0	0	0
Overige lasten	0	0	2.000	2.000
– Dotaties voorzieningen	0	0	2.000	2.000
– Bijzondere lasten	0	0	0	0
Totaal lasten	260.867	24.922	35.458	321.247
Saldo van baten en lasten	0	0	125	125

Kasstroomoverzicht (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Stand 2e suppletoire begroting 2016
1. Rekening courant RHB 1 januari 2016	46.755	0	0	46.755
Totaal ontvangen operationele kasstroom (+)		24.922	275.078	300.000
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)		- 24.922	- 299.578	- 324.500
2. Totaal operationele kasstroom	7.000	0	- 24.500	- 17.500
3a Totaal investeringen (-/-)	- 7.000		0	- 7.000
3b Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)				0
3. Totaal investeringskasstroom	- 7.000	0	0	- 7.000
4a Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)			0	0
4b Eenmalig storting van moederdepartement (+)			0	0
4c Aflossingen op leningen (-/-)	- 315		0	- 315
4d Beroep op leenfaciliteit (+)				0
4. Totaal financieringskasstroom	- 315	0	0	- 315
5. Rekening courant RHB 31 december 2016	46.440	0	- 24.500	21.940

Toelichting:

De baten en lasten van de tweede suppletoire begroting laten een stijging zien van € 60,5 miljoen ten opzichte van vastgestelde begroting 2016 (€ 260,9 miljoen).

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 49,6 miljoen hoger dan de oorspronkelijke begroting. De stijging heeft grotendeels betrekking op incidentele financiering zijnde geen onderdeel makend van de begroting, voor onder andere de werkzaamheden voor de uitvoering van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (€ 13,7 miljoen), projecten voor instandhouding systemen (onderhoud), compacte rijksdienst trajecten, Programma Dienstverlening Instellingen en Migratie Infrastructuur (JBoss, Oracle) (€ 12,2 miljoen), uitvoering beleidsopdrachten (incl. Doorontwikkeling BRON) van € 8,3 miljoen. Daarnaast betreft het Loon- en prijscompensatie 2016 van € 4,6 miljoen, bijstellingen in de (basis-)dienstverlening (€ 14,5 miljoen), zoals dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord en uitvoering diverse zogenaamde Overige taken (zoals digitalisering examens FACET). Tegenover deze stijgingen staat een daling van € 3,7 miljoen als gevolg van uitstel clustering Rijksincasso en een verlaging van de huisvestingskosten. De genoemde omzet van € 49,6 miljoen wordt voor € 24,5 miljoen gedekt vanuit middelen welke DUO in eerdere jaren reeds heeft ontvangen maar welke niet volledig zijn aangewend in het betreffende jaar (balansposten). Dit betreft dan (niet uitputtend) posten als Migratie Infrastructuur (€ 2,0 miljoen), Programma Dienstverlening Instellingen (€ 5,0 miljoen),

Beleidsportfolio (€ 1,1 miljoen), Vervanging Gefis (€ 1,5 miljoen),
Programma Vernieuwing Studiefinanciering (werkkapitaal € 10,2 miljoen).

Omzet overige departementen en derden

De omzet overige departementen en derden stijgen per saldo met € 10,8 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting. Het betreft hier uitbreiding van werkzaamheden ten behoeve van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de Inburgeringstaak € 2,3 miljoen, projectmatige werkzaamheden t.b.v. bekostiging Kinderopvang € 5,3 miljoen, dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord € 1,3 miljoen ten behoeve van meerdere opdrachtgevers, extra werkzaamheden voor examens Wet Financieel Toezicht (Wft) ten behoeve van het Ministerie van Financiën € 1,3 miljoen, hogere omzet uit opbrengsten Participatiefonds van € 0,6 miljoen, detachering van personeel € 0,2 miljoen en overige bijstellingen optellend tot € 0,2 miljoen. Daartegenover staat een daling van de werkzaamheden ten behoeve van het Beheer Register Kinderopvang van minus € 0,4 miljoen.

Lasten

Apparaatskosten

De personele begroting laat een stijging zien van € 14,8 miljoen benodigd voor de additionele inzet op de (basis)dienstverlening. De materiële kosten laten een stijging zien van € 43,0 miljoen samenhangend met de eerder genoemde additionele werkzaamheden op (basis)dienstverlening, projecten en opdrachten voor OCW en overige departementen. Daarnaast zijn de afschrijvingskosten toegenomen met € 0,5 miljoen. Tot slot is een dotatie voorziening ter grootte van € 2,0 miljoen in het kader van Sociaal Beleid Rijk geraamd.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is aangepast ten opzichte van de oorspronkelijke begroting op basis van via de balans gereserveerde middelen voor in 2016 doorlopende projecten en een nadere uitsplitsing van kasontvangsten en -uitgaven welke in de vastgestelde begroting nog niet waren opgenomen.